

Tarihte Öne Çıkan Türk Lider Örnekleri Üzerine Bir İnceleme

Gülnaz KILIÇ ÖZKAYNAR
Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
Cumhuriyet University, Institute of Social Sciences
gulnazklc@gmail.com

Öz

Liderliğe tarihsel bir süreç olarak baktığımızda insanlığın her çağda ihtiyaç duyduğu önemli bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Liderlik, toplumların birlik ve beraberlik içerisinde kalmalarını sağlayabilmek için ciddi bir güç gerektirmektedir. Bu bağlamda liderlerin yaşanan kötü günleri geride bırakabilmek ve nesilleri geleceğe taşıyabilmek için kişisel özelliklerin yanında bilgi ve birikime de ihtiyaçları olmaktadır.

Bu çalışmanın amacı Türklerde dikkat çeken liderlik özelliklerini açıklamaya çalışmaktır. Bu çerçevede Türk Tarihinde öne çıkan liderlerden beş tanesi örnek olarak alınmış ve özellikleri teorik olarak incelenmiştir. Otokratik, demokratik, paternalist (babacan) ve liberal liderlik tarzları göz önünde bulundurularak araştırma yapılmıştır. Çalışmanın içeriğinde liderlik ve Türk kavramlarına yer verilmiş ardından liderlik tarzları açıklanmıştır. “Türklerde Yönetim Anlayışı” başlığı altında, öne çıkan yönetim özelliklerine yer verilmiştir. “Tarihte Öne Çıkan Türk Liderler” başlığı altında ise Asya Hun Devleti hükümdarı Metehan, Avrupa Hun Devleti hükümdarı Attila, Büyük Selçuklu Devleti ikinci hükümdarı Alparslan, Osmanlı Devleti padişahı Fatih Sultan Mehmet ve Türkiye Cumhuriyeti Devleti kurucu önderi Mustafa Kemal Atatürk’ün liderlik özelliklerine kısaca yer verilmiştir. Çalışmanın sonucunda ise liderlerin başarıya ulaşabilmeleri ve başarının sürekliliğini

sağlayabilmeleri için birden ok liderlik zelliğini taşımaları gerektiği anlaşılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Liderlik, Türk Lider, Liderlik Profili, Türk Liderlik Profili

Prominent Turkish Leadership Profile in History

Abstract

When we look at leadership as a historical process, it emerges as an important element for humanity in every age. Leadership requires a critical power to sustain the unity and solidarity in society. In this sense, leaders both need personal traits and information to be able to leave the bad days behind and to carry the generations to the future.

The goal of this study is to describe the salient properties of leadership in Turks. In this context, five prominent leaders from Turkish national history are taken as an example. The properties of these leaders have been analyzed theoretically. Autocratic, democratic, paternalist and liberal leadership are taken into account when the research is done. The terms Leadership and Turk are used and types of leaderships are described in the context of the study. Under the title of "management approach in Turks", the prominent features of management have been given. Also under the title "prominent Turkish leaders in history" the leadership features of the ruler of Asian Hun State Metehan, The ruler of European Hun State Atilla, the second ruler of the Great Seljuk State Alparslan, the ruler of Ottoman Empire Fatih Sultan Mehmet and the founder leader of Turkish Republic Mustafa Kemal Atatürk have been stated briefly. According to the result of the study, it is understood that to help leaders achieve success and ensure the continuity of success, they should have been equipped with multiple leadership features.

Keywords: Leadership, Turkish Leadership, Leadership Profile, Turkish Leadership Profile

GİRİŞ

Toplum içinde yaşayan insanın sosyolojik yönü, yaşama dair beklentilerini şekillendirmektedir. Bu bağlamda bireyler oluşturdukları toplumu yönetecek, taleplerinin karşılanmasında yardımcı olacak, değişen şartlara uygun stratejiler üretecek bir lidere her zaman ihtiyaç duymaktadır. Bu tür süreçlerde bireyler, hedefe ulaşmalarını sağlayacak kişilerin ardından ilerlemeyi tercih etmektedir. Tarihimizde milletimize yön veren liderlere bakıldığında, toplumdaki bireylerin onlara inanması sayesinde birlikte hareket ettiği görülmektedir. Bu inancın oluşması ve güçlü kılınması için liderlerin başarıları büyük önem arz etmektedir.

Toplumlar geçmişin izlerini geleceğe taşımaktadırlar. Geleceğe emin adımlar ile yürüyebilmek için geçmiş deneyim ve tecrübelerle ihtiyaç duyulmaktadır. Çünkü toplumların tarihinde ders alınması gereken büyük olaylar yer alabilmektedir. Bu olaylara yön veren ve sonucun değişmesinde etkin rol oynayan liderler bulunmaktadır. Kitleleri etkileyen bu liderler, toplum nezdinde isimleri sık anılmakta, kazandıkları zafer ve başarıları asırlar boyunca anlatılmaktadır.

Dünya tarihine adını yazdırmış birçok Türk lider yer almaktadır. Bu büyük liderler tarihe damga vuran olayların seyrini değiştirmiş ve sonucunun şekillenmesinde etkili olmuşlardır. Bir çağın kapanmasına yeni bir çağın açılmasına sebep oldukları gibi dünyadaki dengelerin yeniden dizayn edilmesini de sağlamışlardır. Başarıları ile adından sık söz ettiren bu liderler yönetim anlayışları, kıvrak zekaları, yüksek cesaretleri ve yaratıcı düşünce yapıları ile dikkat çekmeyi başarmışlardır.

Tarih boyunca dünyanın farklı bölgelerinde birçok devlet kuran Türk liderler, zor şartlar altında uyguladıkları stratejiler ve kazandıkları zaferler ile öne çıkmaktadırlar. Yönetim açısından bakıldığında ise toplumu oluşturan bireyleri yönetme ve onlara rehberlik etme konusunda etkin oldukları görülmektedir. Onların bu çok yönlü özellikleri başarılarını kaçınılmaz kılmaktadır.

Bu çalışmada öncelikle Türklerin yönetim anlayışında ne çıkan hususlara dikkat çekilmek istenmiştir. Ardından Türk Tarihinde ne çıkan liderlerin liderlik tarzları incelenmek istenmiştir. Gerçek řu ki tarihte adından sık söz ettiren başarılara imza atan birçok Türk lider yer almaktadır. Ancak bu çalışmada beş tanesinin liderlik özellikleri araştırılmıştır. Bu erevede Asya Hun Devleti hükümdarı Metehan, Avrupa Hun Devleti hükümdarı Attila, Büyük Selçuklu Devleti hükümdarı Alparslan, Osmanlı Devleti Hükümdarı Fatih Sultan Mehmet ve Türkiye Cumhuriyeti Devleti kurucusu Mustafa Kemal Atatürk'ün liderlik özellikleri ele alınmıştır. Bu liderlerin otokratik, demokratik, liberal ve paternalist liderlik özellikleri açısından örneklere yer verilmiştir.

II. LİDERLİK KAVRAMI

Türk Dil Kurumunun (TDK) Büyük Türkçe Sözlüğünde "lider" kavramı nder, şef kelimeleri ile eř anlamlı olarak ifade edilmek ile birlikte bir partinin ve bir kuruluşun en üst düzey yönetimiyle görevli kimse ve bir yarışmada başta bulunan takım veya yarışmacı olarak belirtilmektedir. Öte yandan aynı sözlükte "nder" kelimesi araştırıldığında ise gücü, n ve toplumsal yeri dolayısıyla, belli zaman ve durumlar içinde, ilişkili bulunduğu küme veya toplumun tutum, davranış ve etkilerini değiştirip yönetme yeteneğini gösteren kimse, lider, şef ifadeleri ile karşılık bulmaktadır (TDK, 2017). Dolayısıyla liderlik kelimesini, lider görevini üstlenmiş ve bu görevi yerine getiren kişi olarak ifade etmek doğru olacaktır. Bu tanımlara bakıldığında içerik olarak "nder" kelimesi ihtiyaç olanı karşılamaktadır. Ancak günlük hayatta ve bilimsel alanda "lider" kelimesinin daha sık kullanıldığını görülmektedir.

Liderlik sadece yönetim alanında değil sosyal, siyasi ve ekonomi gibi pek çok alanda kullanılan bir kavramdır. Bu bağlamda liderliğin tek bir alana mal edilemeyeceği gibi tek bir tanım olarak karşımıza çıkması da mümkün olmamaktadır. Dolayısıyla liderliğin tek bir tanıma sahip olmamasını da doğal karşılamak gerekmektedir.

İlk insan topluluğunun oluşumundan itibaren liderlik kavramının önemli olduğunu ve yönetimin söz edildiği her alanda varlığından söz etmek mümkün olduğu anlaşılmaktadır. Bilimsel olarak son yıllarda liderlik sık vurgulansa dahi aslında insanlık tarihi kadar eski bir olgudur (Erkutlu,2014:1). 1950'lerde liderlik alanında bilimsel araştırmalarının yoğunlaşmasıyla beraber bu kavram hakkında çok farklı tanımlamalar yapılmıştır. Dolayısı ile liderlik hakkında yapılan tanım sayısında da artış olmuştur (Şahin,vd., 2015:77).

Northouse'nin Stogdill'den aktardığına göre liderliğin yaygın olarak kullanılması sebebiyle neredeyse bu kavramı açıklamaya çalışan insan sayısı kadar çok farklı tanımlamalar bulunmaktadır (Northouse,2014:2). Fireston'a göre ise liderlik, bireylerin temsil ettikleri makamdaki icraatlarından daha çok insanların yaşaması, gelişmesi ve etkili olabilmesi için yerine getirilmesi gereken görevlerin üzerine düşünülmelidir (Karip,1998).

Liderlik, pek çok insan tarafından ulaşılması güç bir unsur olarak düşünülmektedir. Ancak çoğunluğun sandığı gibi liderlik ne bazı insanlar için yapılmış bir lütuf ne de doğuştan getirilen bir güçtür. Hatta kimilerinin sandığı gibi insanın mistik veya esrarengiz yapısından kaynaklanan bir durum da değildir (İnce, vd.,2004:437). Bu atfedilen nedenlerin ötesinde liderlik aslında karşılaştığı olayları analiz ederek birkaç adım sonrasını hesaplayan ve süreci bu doğrultuda yönetebilme gücünü gösteren kişiler için mümkündür. İşini doğaüstü güçlere bırakmayacak kadar akıllı hareket eden, koşulların zorluğuna rağmen kendine özgü hamleleri ile grubuna rehberlik edendir.

Drucker'a göre güçlü ve başarılı bir liderlik için dikkat edilmesi gereken noktalar bulunmaktadır. Bunlar; işin tanımı önceden yapılmalı, başarıyı getirecek strateji seçilmeli, iş görenler ile inandırıcı biçimde iletişim kurulmalı, toplumsal bir bütünlük sağlanmalı, başkalarının davranışlarına saygılı davranılmalı ve bütün bunlar sağlandıktan sonra harekete geçilmeli şeklinde sıralanabilmektedir (Drucker, 2000:184). Bir amaca ulaşmak için

Öncelikle liderin kendisinin başarıyı arzulaması ve sonrasında ise bu inancını toplumun diğer bireyelerine aşılması gerekmektedir. Bu süreç zor olsa dahi neticesinde kazançlı çıkan toplum üyelerinin her biri olacaktır.

Liderlik, standartların dışına çıkararak başarıyı yakalamayı gerektirir. Bu süreçte değişimi başlatabilmek için yetenek ve cesareti olan bireyeler, bir amaç uğruna bir arada bulunan topluluk üyelerinin faaliyetlerini şekillendirmektedir (olak, 2015:12). Yukl'a göre liderlik, toplumun bir bireyinin öteki bireyleri hedefe ulaşabilmesi için motivasyonlarını artırması ya da değişimin bir parçası olmaları konusunda onların güvenlerini kazanması ile başlamaktadır (Başaran, 2004:73).

III. LİDERLİK TARZLARI

Liderin davranışı ve bu davranışın çalışanlar üzerindeki etkisi örgütün bütün hayati fonksiyonlarını etkilemektedir. Lider sürekli değişen koşullara ayak uydurabilmek ve asgari düzeyde toplum bireyelerinin ihtiyaçlarını karşılamak ile yükümlü olmaktadır. Burada dikkat edilmesi gereken husus değişen koşul ve ihtiyaçlara hep aynı çözümün geçerli olmamasıdır. Bu sebeptendir ki koşullar, ihtiyaçlar ve talepler arttıkça bunları karşılayan liderlik davranış skalasında da çeşitlilik olması gerekmektedir.

Lider davranışları incelendiğinde otokratik, demokratik, liberal ve babacan olmak üzere dört ana liderlik tarzı karşımıza çıkmaktadır.

A. Otokratik Liderlik

Otokratik liderler geleneksel bir yapıya sahiptirler. Adeta ataerkil bir hava içerisinde yönetim belirlemişlerdir. Nasıl ki ataerkil ailelerde baba her şeyin hâkimi ve son söz sahibi ise, otokratik liderler de çalışanları ya da örgütün herhangi bir bölümü hakkında son noktayı koyan kişilerdir.

Otokratik liderlik tarzı eleştirilerle sık maruz kalmasına rağmen olumlu noktalarını ifade etmek gerekmektedir. Otokratik liderlik tarzının bir avantajı hızlı karar alma mekanizmasının olmasıdır (Hicks ve Gullet, 1981:235). Söz sahibinin sadece liderin olduğu düşünülürse, kararlar verilirken görüşünü almak zorunda olduğu kimsede bulunmamaktadır. Bu

durumda yapılacak olan işin bürokratik engele takılmadan tek kişi tarafından tamamlanması mümkün olabilmektedir. Bazı örgütlerde otokratik liderin ulaşılamayan yapıya sahip olması, çalışanlar nazarında o kişiye olan hayranlık duygusunu artırıcı etki yaratabilmektedir. Bu durum nadiren görülse dahi aslında otokratik lider baskıcı ve totaliter yapının egemen olduğu toplumlarda normal karşılanabilmektedir (Eren, 2010:525).

B. Demokratik Liderlik

Demokratik tarzı benimseyen bir liderin, özellikle ekip çalışması, çatışma yöntemi ve etkileme gücü gibi duygusal zekâ yetkinliklerine ihtiyacı vardır. İyi bir dinleme becerisine sahip olması gerekmektedir. Gücü, zamanı ve diğer kaynakları paylaşarak işbirliği içinde çalışmaya, hazır ve istekli olmalıdır. Çatışmayı ilgili tarafların ortak çıkarları yönünde ve kazan-kazan anlayışı ile çözmeyi bilmesi gerekmektedir. Değişik amaçları, yöntemleri ve değerleri olan insanlarla uyum sağlama ve farklılıkları yönetme becerilerine sahip olmalıdır (Barutçugil, 2006:302).

Demokratik liderlikte iletişim kanalları sürekli açıktır. İhtiyaç halinde bireyler yönetim ile kolaylıkla irtibata geçebilmektedir. Burada lider bireylerin fikirlerini alırken onların her söylediğini yapma teminatı vermemektedir. Liderin amacı, bireylerin katılımı ile belirlenen süreçlerde kişiler ne yapması gerektiğini ve sorumluluklarının farkındalığı artırmaya katkı sağlamaktadır. Böylece toplumun birlikte hareket etmesini kolaylaştırıcı adımlar atmış olmaktadır. Bireyler karar alma sürecinde aktif oldukları için hedeflenen amaca ulaşma konusunda istekli çalışmaları da mümkün olacaktır.

C. Liberal Liderlik (Laissez-Faire Leaders)

Liberal liderliğin olduğu topluluk içerisinde, bireylerin kendi ortamlarını oluşturduğu, dışarıdan müdahalenin olmadığı bir hava hâkimdir. Lider ile örgüt üyeleri arasında iletişim kısıtlıdır ve ancak ihtiyaç halinde yönetim ile diyaloga geçilmektedir. Grup üyeleri kendi kendilerini eğitir ve

motive etmektedir (Tengilimoğlu, 2005:8). Denetlenme ve kuralların olmadığı bu tür ortamlarda çalışanlar arasında sıcak ilişkiler kurulmaktadır.

Bu liderlik tarzını benimsemiş kişilerin, topluluğu oluşturan bireylere serbestliği sağlayan, onların ihtiyaç ve beklentilerini karşılamak dışında başka bir sorumluluğu üstlenmeyen bir yaklaşımları vardır. Liberal liderler, g alanını önemsemeyen ve bireyler üzerinde etki kaygısı taşımayan kişilerdir.

D. Babacan (Paternalizm) Liderlik

TDK'nın Büyük Türkçe Sözlüğünde "paternalist" kavramı "babacı" anlamında ifade edilmektedir (TDK,2017). Paternalizm köken olarak Latince "pater" yani "baba" kelimesinden gelmektedir (Uğurluoğlu vd., 2017:2).

Paternalist liderlik, ataerkil toplumlarda yaygın olarak görülmektedir. Özellikle doğu kültürünün hkim olduğu ülkelerde yaygın olan bir liderlik tarzıdır (Cerit, 2012:42). Genellikle babanın sözlerinin baskın olduğu, son sözü söyleyenin baba olduğu yapılanmalardır. Aileyi bir arada tutmaya çalışan, sevgisini hissettiren, dışarıdan gelebilecek her türlü olumsuz koşullara karşı korumacı yaklaşım sergileyen bir kişiliğe sahiptir. Bireylerin bütün sıkıntılarını paylaştığı, özel hayata kadar her Őeye müdahalenin olduğu, işlerin saygı ve sevgi çerçevesinde yürüdüğü bir oluşumdur.

IV. TÜRK KAVRAMI

Türk kelimesinin kavramsal boyutu araştırıldığında farklı ifadeler karşımıza çıkmaktadır. TDK'nın Büyük Türkçe Sözlüğünde Türk kelimesinin anlamına baktığımızda Atatürk'ten "Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde yaşayan ve bu halktan olan kimse" ifadesine yer verilirken yine aynı sözlükte Mehmet Emin Yurdakul'un "Dünya'nın çeşitli bölgelerinde yaşayan, Türkçenin değişik lehçelerini konuşan soy ve bu soydan olan kimse" ifadesine yer verilmiştir (TDK,2017). Ziya Gökalp'e göre ise "Türk" kelimesi "Tre" kelimesinden çıkmıştır (Gökalp, 2007:96).

Türk adına gerek kaynaklarda gerekse araştırmalarda farklı manalar verilmiştir. Türk kelimesi için in kaynaklarında miğfer manasına gelen "Tu-

kü" kelimesi kullanılmıştır (Kafesoğlu, 2016:45). Türk doğrudan kelime olarak, Uygur çağında güç, kuvvet, kudret anlamında kullanılmak ile birlikte töreli, düzenli, nizamlı manasında da kullanıldığı görülmektedir. Kaşgarlı Mahmud'un yaşadığı XI. yüzyılda ise "Türk" kelimesi olgunluk, kemal anlamında kullanıldığı ifade edilmektedir (Baykara, 2001:15)

Türk adının yazılı metinde ilk geçtiği yer ise Orhun Yazıtlarıdır. Göktürklerden kalma bu eserlerde Türk kültürü ve töresi, devlet adamlarının millete hesap vermesi, devlet ve milletin karşılıklı vazifeleri, Türk milletine ve yöneticilerine öğütler gibi daha pek çok konuya yer verilmiştir (Ergin, 2003:4). Bilge Kağan, Kültigin ve Vezir Tonyukuk adına dikilen Orhun Yazıtlarında "Ey Türk beyleri ve halkı, bunu işitin! Türk halkı dirilip, bir araya gelip nasıl devlet sahibi olacağını buraya hakkettim; yanılıp nasıl öleceğini de buraya hakkettim" gibi ifadeler yer almaktadır (Mert ve Bozkırlı, 2015:10).

V. TÜRKLERDE YÖNETİM ANLAYIŞI

Asya kıtasında tarih sahnesine çıkan Türklerin ortak bir tarihi geçmişi bulunmaktadır (Demir ve Aydoğdu, 2015: 17). İslamiyet'ten önceki Türklerde töre, toplum hayatını düzenleyen kanun niteliğini taşımaktaydı. Her şeyin üzerinde tutulan töre, kağanlar dâhil herkesin uymak zorunda olduğu kurallar bütünüydü (Mandaloğlu,2013:135). Ataların yüzyıllık tecrübelerine dayanarak oluşturulan töre üzerinde zamanın ihtiyaçlarına cevap verebilmek için değişiklik yapılabilirdi.

Türkler özgürlük ve bağımsızlığı bir hayat tarzı olarak benimsedikleri için bu ikisinden hiçbir zaman ödün vermemişlerdir. Türk toplumu, yöneten ve yönetilenlerden oluşmaktaydı (Kutlu, 2017:22). Halkını yöneten kağan için bu görevin Tanrı tarafından gönderildiğine kabul edilmekteydi. Başka milletlerin kültürüne göre kral hata yapmaz ve her zaman masumdur inancı yer alırken Türklerde durum farklıydı. Tanrının, eğer kağan adil, bilge ve iyi ise onunla birlikte olduğuna değil ise ondan uzaklaştığına inanılmaktaydı (Köseoğlu, 1990:37).

Türklerin İslamiyet'i kabulünden sonraki süreçte de devlet ve yönetim anlayışında büyük bir değişiklik olmamıştır. Hatta İslam ulemasının muhalif durduğu bazı durumlarda hükümdarlar eski geleneğe dayanarak kararlarını uygulamaya koymuş ve bu kararlara herkesin uymasını sağlamışlardır (Uğurlu ve Yılmaz, 2011:955).

Türklerde yüzyıllar geçse de değişmeyen şey karar meclisleriydi. Hükümdar karar almadan önce mutlaka bir meclise danışırdı. Bu meclislerde bulunan temsilciler alanının ehli olur ve sözünü açıkça söylerdi. Yeri geldiğinde hükümdarın davranış ve kararlarına eleştiri bile getirilirdi (Göka, 1988:55). Öte yandan halkın şikayetlerinin birebir dile getirildiği kurullar da bulunmaktaydı. Örneğin Osmanlıdaki Divan-ı Hümayunda hükümdarın doğrudan doğruya halktan şikayetleri topladığı kurullar yapılmaktaydı (İnalçık, 2009:169).

İlk Müslüman Türk devleti olan Karahanlılar döneminde yaşamış olan Yusuf Has Hacıp'in kaleme aldığı "Kutadgu Bilig" eseri incelendiğinde tıpkı Orhun Yazıtlarında olduğu gibi devlet adamlarına devleti ve halkı nasıl yönetmeleri konusunda öğüt ve nasihatlere yer verdiği görülmektedir. Kutadgu Bilig bize, binlerce yıllık Türk tarihinde, birçok coğrafya, iklim, din, kültür ve uygarlık değişikliklerine rağmen, ana çizgileri aşağı yukarı aynı kalan bir toplum ve devlet anlayışının sürdüğünü göstermektedir (Adalıoğlu, H. H., 2013:251).

Büyük Selçuklu Devletinde vezirlik yapmış olan Nizamü'l-Mülk, eseri Siyasetname de sadece hükümdarlara öğüt ve tavsiyeler vermek ile kalmamış yönetime dair somut ve uygulanabilir öneriler de sunmuştur. Devletin işleyişi, bürokraside aksaklıklar ve alınması gereken tedbirler, yönetim ve halk arasında ilişkiler üzerine yol gösterici nitelikte bilgiler vermektedir. Yine Siyasetnamede dikkat çeken hususlardan biri ise hükümdarın hafta da iki gün halkın şikayetlerini doğrudan doğruya dinlediğinin yer almasıdır. Bu durumun en büyük faydası ise haksızlık yapan

kişilerin şikâyet korkusu ile kötülük yapmaktan çekinmelerini sağlamasıdır (İnalçık, 2010:70).

Türklerde yönetim şekli değişse de yöneticilerin tabi olduğu kurallar ve halkın onlardan beklentileri değişmemiştir. Buna göre yüzyıllar önce nasıl ki “yönetici adil olmalı, varlıkları halka eşit dağıtmalı, akliselim ve bilgi sahibi olmalı, cesur ve gözü pek olmalı, akli ve bilgeliği ile başarılı olmalı, tutuğunu koparmalı, yeri geldiğinde gereğini yapmalı, yakışıklı ve sağlam yapılı olmalı” ise bugün de aynı özelliklerin geçerli olması gerekmektedir (Baykara, 2011:335).

Türk sosyal, kültürel ve ekonomik hayatının şekillenmesinde önemli yeri olan ahilik teşkilatı, toplumsal gelişim ve birlikteliğe önemli katkı sağlayan bir yapı olmuştur (Demirpolat ve Akça, 2004:374). Ahilik teşkilatının kendi içerisinde hiyerarşik bir yapısı bulunmaktaydı. Teşkilat üyelerine bilgi, kültür ve tecrübe seviyelerine göre yükselme imkanları sunulmaktaydı. Teşkilat içerisinde baba-oğul ilişkisinin sağlandığı samimi ortamlarda bireylere sanat, ahlak ve mesleki temeller öğretilmekteydi. Teşkilatın iç kontrol mekanizması, toplumsal hayatın düzenlenmesine de katkı sağlamaktaydı (Tekin, 2006:224). Bu bağlamda ahilik teşkilatı, insanların devlete bağlı, lidere sadık ve topluma hizmet etmeyi yüklenen bireyler yetiştirme konusunda önemli bir yapılanmaydı. Ahilik teşkilatı kendi düzen ve istikrarını sağlayacak kuralları olan daha liberal bir yapıya sahipti. Devlet kanunlarının uygulanmasının yanında teşkilatın iç işleyişleri konusunda kendi hüküm ve kararlarını alabilmekteydi.

Günümüzde yönetim alanında da tarihin izlerini görmek mümkün olmaktadır. Hangi alanda olursa olsun Türklerde adalet kavramı her zaman ön planda tutulmaktadır. İnsanlara yön veren, rehberlik eden liderlerin hiçbir ayırım gözetmeksizin herkese eşit davranması gerekmektedir. Diğer taraftan liderlerin halktan kopmaları, onlar ile aralarına ulaşılmaması zor duvarlar örmeleri toplumda meydana gelen olaylardan uzaklaşmalarına sebebiyet verebilmektedir. Bir liderin başarısından söz edebilmek için halkının ondan

memnun olması gerekmektedir. Bu başarının sağlanması için liderin halktan biri olduğunu unutmaması, zaman zaman onların arasına karışması doğru kararlar alması konusunda katkı sağlayacaktır.

VI. TARİHTE NE ÇIKAN TÜRK LİDERLER

Türk tarihi incelendiğinde yaşadığı çağa damgasını vuran pek çok Türk lider bulunmaktadır. Bu liderlerden biri olan Metehan, hükümdarı olduğu Asya Hun Devletine en parlak çağını yaşatmıştır. Türk tarihinde büyük bir başlangıca imza atan Mete Han, ilk modern devlet ve ordu anlayışını getirmiş, millet ve vatan sevgisinin kutsallığını ortaya koymuştur (eri, 2003:71). Türk boylarını bir araya toplayarak birlikte hareket edilmesini sağlamıştır. Kurduğu askeri sistem ile dünya tarihinde önemli yer edinmiştir. Metehan'ın oluşturduğu bu sistem revize edilerek bugün hala kullanılmaktadır.

Avrupa'ya yaptığı seferler ile Kavimler gücünü başlatan Avrupa Hun Devleti hükümdarı Attila, ismini tarihe yazdırmış olan Türk liderlerden biridir. Avrupa'da "Tanrının Kamısı" lakabıyla tanınan Atilla'nın, herkesin kendisinden korktuğu, gücünü vücudunun hareketleri ile hissettirdiği, savaşta bile düşünerek hareket ettiği belirtilmektedir. Kendisine sadık olanlara çok lütuf gösteren, hükümdar olmasına rağmen askerleri ile aynı kıyafetleri giyecek kadar mütevazi olan özelliklerinden bahsedilmektedir (Ahmetbeyoğlu, 2003:16). Anlaşılan o ki liderin makamı ile halkı arasına mesafe koymaması, onlardan biri olduğunu hissettirmesi gücünü artırmaktadır. Bu durum devletin bekası açısından büyük bir avantaj sağlamaktadır.

Malazgirt Savaşının kazanılması ile Anadolu topraklarının Türk yurdu olmasında büyük rol alan Sultan Alparslan, tarih sahnesinde adından söz ettiren liderlerden birisi olmaktadır. Alparslan'ın bu savaşta, askerlerini psikolojik olarak hazırladığı, onlara cesaret aşıladığı, kararlılık ve zgven ile onların yanında olduğunu hissettirdiği belirtilmektedir. Bunun yanında zalimin ve zulmün karşısında olduğu, yönetimde devletin çıkarlarını ön

planda tuttuğu görülmektedir. Adalet konusunda taviz vermemesine bağlı olarak, askerlerinin ona karşı özveri ve bağlılık duygusu ile yaklaşmıştır (Muhammedi, 2013:17). Böylelikle ülke genelinde birlik ve bütünlüğü korumak kolaylaşmıştır. Liderin halkı ile birlikte hareket etmesi huzur ve refahın kalıcı olmasını sağlamıştır.

İstanbul'un Fethi ile Orta Çağın kapanması gibi büyük bir olaya sebep olan Fatih Sultan Mehmet, tarihin sayfalarına ismini yazdıran büyük liderlerden birisidir. İstanbul'un Fethinde gemileri karadan yürütecek kadar büyük projeleri planlamıştır. Fetih sırasında kullanılacak toplar için yaptığı milimetrik hesapları ile adından hala söz ettirmektedir. Fatih Sultan Mehmet'in kişilik özelliklerine bakıldığında ise adaletli yaklaşımları, öğrenme isteğinin yüksek olması, cesareti ve sezgi kabiliyeti ile dikkat çekmesi, bilim adamları ve şairleri koruması, özgüveninin yüksek olması, kararlı adımlar atması, büyük hayallerini gerçekleştirmek için her türlü zorluğa hazır olması dikkat çekmektedir (Kuşat, 2003:167).

Türk Milletinin tarihine yön vermiş olan liderlerden biri de Mustafa Kemal Atatürk'tür. Kalbinde millet aşkı, arkadaş sevgisi, zor durumda olanlara acıma hissi, etrafındakilerin sıkıntılarını ve hastalıklarını kendi hastalığı ve kendi sıkıntıları gibi görme duygusu hiç eksik olmamıştır (Arıkan:2001:243). Atatürk, en zor ve tehlikeli durumlarda bile adımlarını kararlılıkla atabilmekteydi. Gerçekleştireceği işlerde çevresindeki insanların görüşlerini alır ve onların bu yolla kararlara katılmalarını sağlardı. Atatürk, Türk Halkının refah ve mutluluğunu sağlayacak reform hareketlerine girişmiş ve verdiği direktiflerle de değişim temsilcisi olmuştur (Taş, 2009:6).

Atatürk, hızlı düşünme yeteneğine sahip olan, ani ve çoğu kez sert karar alan bir insandı. Şahsi ve mesleki meselelerde bir otokrat gibi davranır, kanunların uygulanması ve nezaket kuralları konusunda hassas davranırdı (Lewis, 2000:289). Atatürk'ün çok yönlü düşünmesi ve analiz kabiliyetinin yüksek olması karşılaştığı olaylar karşısında hızlı hareket etmesini sağlamıştır.

Türk toplumunda kadınların yönetim katlarında yer alması eskilere dayanmaktadır. Orta Asya devletlerinde kağan eğleri mecliste yer almakta, elçiler ile görüşme yapmaktaydı. Atatürk'ün cumhuriyeti ilan etmesinin ardından kadın haklarını genişletme çalışmaları da başlamış oldu. İlk olarak yerel seçimlerde seçme ve seçilme hakkı tanındı, daha sonra milletvekili seçimlerinde oy hakkı verildi (Güneş, 2010:173). Atatürk'ün uyguladığı devletçi politikalar özel sektörün gelişmesini sağladı. Kamu sektörünün yanında özel sektöre sağlanan kolaylıklar sanayii alında yatırımları artırıcı etki yarattı (Altıparmak, 2002:55). Bu bağlamda Atatürk'ün yönetim alanında çok yönlü yaklaşımları işleyişleri kolaylaştırıcı etki yarattı. Diğer taraftan ülkenin bütününü kapsayan adımların atılması savaştan yeni çıkmış olan halkın devlet için büyük umutlar beslemesini sağladı.

VII. ARAşTIRMANIN KISITLARI

Çalışma göz önünde bulundurulduğunda farklı kısıtlı yönleri bulunmaktadır. rnek olarak alınan liderlerin sayısının beş ile sınırlı olması araştırmanın kısıtlarından birisidir. Halbuki Türklerin tarihi incelendiğinde millete yön veren lider sayısının oldukça çok olduğu görülmektedir. Dolayısı ile özellikleri incelenecek lider sayısının da fazla olması mümkündür. Öte yandan liderlik özellikleri otokratik, demokratik, paternalist ve liberal yönden ele alınmıştır. Ancak milletleri yönlendiren liderlerin karizmatik yönü, duygu ve düşüncelerini dile getirirken hitap yeteneği, analitik zeka gibi daha bir çok kişisel özelliklerini de ele almak gerekmektedir. Çünkü davranışların şekillenmesinde kişisel özellikler de etkin rol oynamaktadır. Ayrıca araştırma, kaynakçada belirtilen kaynaklar ile sınırlı kalmaktadır. Bu bağlamda ulaşılan kaynak sayısında artış olması çalışmanın zenginleşmesini sağlayacaktır.

VIII. ARAşTIRMANIN YÖNTEM VE TEKNİğİ

Yazın dünyasında yöntem ve teknik birbirlerinin yerine kullanılsa da eę anlamlı sözcükler değildir. TDK'nın Büyük Türkçe sözlüğünde yöntem tanımlanırken "Bir amaca erişmek için izlenen, tutulan yol, usul, sistem,

prosedür, politika” ve “Bilimde belli bir sonuca erişmek için bir plana göre izlenen yol, metot” ifadeleri kullanılmıştır. Yine aynı sözlükte teknik kelimesinin tanımı için “Bir sanat, bir bilim, bir meslek dalında kullanılan yöntemlerin hepsi” ifadesi kullanılmıştır (TDK,2017). Bu tanımlardan da anlaşılacağı gibi bir araştırmada tek bir yöntem kullanılacağı gibi birden fazla yöntem de kullanılabilir (Özkaynar, 2015:442).

Bu çalışmada ise betimsel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Betimsel araştırmalar bir durum, olgu, problem ya da konuyu tanımlamak için kullanılmaktadır (Kumar, 2011:17). Burada liderlik ve Türk kelimesinin kavramsal taramalarının yanında Türk tarihinde öne çıkmış olan liderlerden beş tanesinin liderlik özellikleri ele alınmıştır. Öte yandan Türklerin yönetim anlayışlarına dair kesitlere de yer verilmiştir.

IX. SONUÇ VE ÖNERİ

Tarihimizde Türk Milletine yön vermiş olan liderlerimiz arasında öne çıkan örnekler baktığımızda aslında benzer özelliklerin nesiller boyunca aktarıldığı görülmektedir. Halkı için kararlı adımlar atan ve cesaretleri ön plana çıktıkları anlaşılmaktadır. Bu bağlamda kimi zaman halkın arasına inerek onlarla birlikte hareket etmeleri paternalist liderlik özellikleri öne çıkarırken, kimi zamanda aldıkları kararları uygulama noktasında otoriter oldukları görülmektedir. Halkın geleceği için önemli olan konularda karar vermeden önce meclise danışmaları demokratik yönlerinin öne çıktığını gösterirken, toplumun her bireyine istediği kişiyi seçme hakkı verilmesi ya da esnaf ve sanatkarların gelişmesi için atılan adımlar liberal yönlerini göstermektedir.

Zaman içerisinde liderlik üzerine yeni yaklaşımlar ortaya çıksa da Türklerde geçmişten gelen liderlik özelliklerinin günümüze kadar ulaştığı anlaşılmaktadır. Burada katı bir tutum olmamak ile birlikte yönetim alanında geçmişin izlerini bulmak mümkün olmaktadır. Bu durumda belki de en önemli etken aile kavramının Türklerde kutsal sayılması ve bu sosyal oluşumda bireylerin anne babalarından gördüklerini bir miras olarak kabul

etmeleridir. Bu miras nesiller boyu aktararak sürekliliğini korumaktadır. Bu süreç çağın gerekliliklerine göre değişime uğrasa da özünü korumayı başarmaktadır.

Geçmişten günümüze kadar liderlerin özelliklerini incelediğimizde Türk liderlerinde vazife kutsal sayılmış ve bu uğurda fedakar, korumacı, babacan gibi bir aile ortamında olabilecek hassasiyetlerin üstlenilen görevler içinde geçerli olduğu görülmektedir. Bilge Kağan'ın "Türk milleti için gece uyumadım, gündüz oturmadım; aç milleti doyurdum; çıplak halkı giydirdim. Tanrı irade ettiği için milletimi dirilttim" sözleri bu duruma önemli bir kanıttır (Sönmez, 2006:31).

Göçebe hayatı yaşayan Türk boylarını bir araya toplayan Metehan, ülkede birlik ve beraberliği sağlamak için önemli bir adım atmıştır. Halkına adil yaklaşmış, onları kollamak ve korumak için ömrünü adamıştır. Vatan ve millet aşkını her şeyin üzerinde tutmuştur. Ülkesinde bütünlüğü muhafaza edebilmek ve düzeni sağlayabilmek için askeri onluk sistemi kurmuştur. Kurduğu bu sistem bugün bile kullanılmaya devam edilmektedir. Bu bağlamda Metehan'ın halkının yanında babacan olduğunu, dış güçlere karşı otokratik yapısının varlığı anlaşılmaktadır.

Türk liderler sorumluluklarının bilincinde hareket ederek görevlerini yerine getirirken ihtiyaç durumunda otoriter güçlerini de kullanmaktadırlar. Fatih Sultan Mehmet'in babasına yazdığı mektubunda "Eğer padişah sen isen gel geç ordunun başına, yok eğer padişah ben isem emrediyorum geç ordunun başına" sözlerini kullanması Türk Liderlerde otokratik yapının varlığını gözler önüne sermektedir.

Türk liderler koşullar ne kadar zor olursa olsun dünya liderlerinin imkânsız olarak gördükleri olayların altından kalkmayı başarmışlardır. Buna verilebilecek en güzel örneklerden birisi de Mustafa Kemal Atatürk'tür. Ülkenin dört bir yanı işgal altındayken bile karamsarlığa kapılmamış, bir milletin özgürlüğünü yeniden kazanmasını sağlamıştır. Türkiye Cumhuriyeti Devletinin kurulmasında liderlik etmiş, yaptığı devrimler ile ülkede ciddi bir

dönüşüm süreci başlatmıştır. Hep yarınları düşünmüş ve bu inancını koruyarak söylemlerinde “Yolunda yürüyen bir yolcunun yalnız ufku görmesi yeterli değildir, mutlaka ufkun ötesini de görmesi ve bilmesi gerekir” ifadelerine sık sık yer vermiştir (Cömert, 2004:11). Atatürk’ün sözlerinden de anlaşılacağı üzere bugünü yaşarken gelecek için adımlar atmak gerekmektedir. Çünkü gelecek için planı olmayan ve bu doğrultuda adımlar atmayan toplumlar yarın ne ile karşılaşacağını kestirememektedir. Dolayısı ile esen rüzgarın onları nereye savuracağı belli olmamaktadır. Türk liderler, zor şartlar altında bile gemilerini hedefledikleri limana ulaştırmayı başarmışlardır.

Günümüzde devlet yönetiminde de iş hayatında da geleneksel yapının ön plana çıktığı görülmektedir. Türk toplumunun toplulukçu ve hiyerarşik yapısı; aile içinde ebeveyn ve evlat arasındaki güç, babacanlık ve hamilik gibi ilişkiler zamanla iş hayatına yansımakta bu bağlamda örgüt formlarını yöneten liderlerin sosyal kimliğini de şekillendirmektedir (Özkan Canbolat vd.,2010:44). Dolayısı ile yönetimin söz konusu olduğu her alanda yöneticilerin sergilediği liderlik tarzlarında geçmişin izlerini görmek mümkün olmaktadır.

Sonuç olarak tarihten örnek aldığımız liderlerin özelliklerine baktığımızda yönetilenlere karşı adaletli, kararları alma konusunda demokratik, alınan kararları uygulama konusunda otokratik yönleri dikkat çekmektedir. Zaman zaman halkın arasına inerek onlar ile doğrudan iletişim kurdukları veya onların şikayetlerini dinlemek için mekanizmalar oluşturdukları göz önüne alındığında paternalist özellikleri öne çıkmaktadır. Öte yandan ihtiyaç halinde sosyal, ekonomi veya siyaset gibi konularda toplum bireylerinin serbest bırakıldığı ve kendi kararları doğrultusunda hareket edecekleri alanlar oluşturulması liberal liderlik özelliğinin varlığını göstermektedir.

Görünen odur ki, liderlerin uygun zaman ve koşullara göre liderlik davranışları farklılık arz etmektedir. Liderlerin toplumun her katmanını

yönetecek ve dönüşümü sağlayacak kapasitelerinin olması gerekmektedir. Bu bağlamda liderlerin karar almadan önce çok yönlü düşünebilme ve yeri geldiğinde cesaretli adımlar atmaları gerekmektedir. Zor Şartlar altında bile ümitsizliğe kapılmadan hareket etmeleri ve bir sonraki hamleyi düşünerek stratejik adımlar atmaları onların hedefe ulaşmalarını kolaylaştırmaktadır.

Liderlerin hareketleri ne kadar kararlı olursa toplum bireylerinin onlara olan inancı da o derece yüksek olmaktadır. Bu durum beraberinde bireylerin motivasyon ve memnuniyetini artırıcı etki yaratmaktadır. Neticede liderin başarılı olabilmesi için birden çok liderlik özelliklerini taşıması gerektiği anlaşılmaktadır. Çünkü başarının kalıcılığı ve sürekliliğini sağlamak için buna ihtiyaç duyulmaktadır.

Bu çalışmada örnek olarak alınan liderlerin özellikleri sınırlı bir yaklaşımla incelenmiştir. Bu liderlerin her birinin araştırılacak ve analiz yapılacak çok farklı özellik ve yönlerinin bulunduğunu unutmamak gerekmektedir. Dolayısıyla tarihte ne çıkan Türk liderler üzerine yapılacak araştırmalar için bu tür çalışmalar yardımcı olabilmektedir.

KAYNAKÇA

Adalıoğlu, H. Hüseyin, (2013), "Bir Siyasetname Olarak Kutadgu Bilig", Türkiyat Araştırmalar Dergisi, Sayı:34

Ahmetbeyoğlu, Ali, (2003), "Büyük Hun Hükümdarı Attila", www.journals.manas.edu.kg

Altıparmak, AYTEKİN, (2002), "Türkiye'de Devletçilik Döneminde zel Sektör Sanayiinin Gelişimi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Sayı: 13

Arıkan, Semra, (2001), "Otoriter ve Demokratik Liderlik Tarzları Açısından Atatürk'n Liderlik Davranışlarının Değerlendirilmesi", Hacettepe nv. İİBF Dergisi, Cilt:19, Sayı:1, ss:231-257

Barutçugil, İsmet, (2006), Yöneticinin Yönetimi, İstanbul, Kariyer Developer

Baykara, Tuncer, (2001), Türk Kültür Tarihine Bakışlar, Ankara, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Birinci Baskı

Baykara, Tuncer, (2011), Türk Kültürü, İstanbul, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, 4. Baskı

Cerit, Yusuf, (2012), "Paternalistik Liderlik ile İlgili Yöneticiden ve İşin Doğasından Doyum Arasındaki İlişki", Ondokuz Mayıs Üniv., Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı:31

Cömert, Melike, (2004), "Dönüşümcü Liderlik", XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı, İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi

Çerçi, Faris, (2003), "Hunlarda Sosyal, Siyasal Hayat ve Devlet-Halk İlişkileri", Atatürk Üniversitesi Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt:5, Sayı:1

Demir, Necati, Aydoğdu, Özkan, (2015), Oğuzname (Kazan Nüshası), İstanbul, Kesit Yayınları

Demirpolat, Anzavur, Akça, Gürsoy, (2004), "Ahilik Ve Türk Sosyo-Kültürel Hayatına Katkıları", Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi, Sayı 15

Drucker, Peter F., (2000), Geleceğin Lideri, (Çev) H.Tok, İstanbul, Form Yayıncılık

Eren, Erol. (2010). Örgütsel Davranış ve Yönetim Psikolojisi, İstanbul,12. Basım, Beta Basım Yayım

Erkutlu, H. Vahit, (2014);Liderlik Kuramlar ve Yeni Bakış Açıları, Ankara, Eflatun Yayıncılık

Göka, Erol, (1988), Tarihte Türkler, İstanbul, Ötüken Neşriyat Yayıncılık

Gökalp, Ziya, (2007), Ziya Gökalp Kitapları-Bütün Eserleri, Yapı Kredi Yayınları

Güneş, Günver, (2010), "Türk Kadınının Muhtarlık ve Köy İhtiyar Heyetlerine Seçme Seçilme Hakkını Kazanması ve Türkiye'nin İlk Kadın

Muhtarı: Gl Esin (Hanım), *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*,
Cilt:9, Sayı:20

Hicks, Herbert G., Gullett, C. Ray, (1981), *Organizasyonlar: Teori ve Davranış*, (Çev.) B. Baykal, İstanbul, Para Kredi Dergisi

İnalçık, H., (2009), *Doğu Batı Makaleler-II*, Ankara, Doğu Batı Yayınları, İkinci Baskı

İnalçık, H., (2010), *Doğu Batı Makaleler-I*, Ankara, Doğu Batı Yayınları, Beşinci Baskı

İnce, Mehmet, Bedük, Aykut, Aydoğan, Enver, (2004), "rgtlerde Takım Çalışmasına Yönelik Etkin Liderlik Nitelikleri", *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı:11, ss.437

Kafesoğlu, İbrahim, (2016), *Türk Milli Kültürü*, İstanbul, Ötüken Neşriyat Yayıncılık, 39. Baskı

Karip, Emin, (1998), "Dönüşümcü Liderlik", *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, -kuey.net

Kösoğlu, Nevzat, (1990), *Türk Dünyası Tarihi ve Türk Medeniyeti zerine Düşünceler*, İstanbul, Ötüken Neşriyat Yayıncılık

Kumar, Ranjit, (2011), *Araştırma Yöntemleri*, Ankara, Edge Akademi Yayın Dağıtım, 3. Baskı

Kuşat, Ali, (2003), "Fatih Sultan Mehmet'in Kişiliği ve Fetihteki Rolü", *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı:14, ss:131-148

Kutlu, Sönmez, (2017), *Türkler ve İslam Tasavvuru*, Ankara, İsamir Yayınları

Lewis, Bernard, (2000), *Modern Türkiye'nin Doğuşu*, Türk Tarih Kurumu, 8. Baskı, Ankara

Mandaloğlu, Mehmet, (2013), "İslamiyet'ten nceki Türklerde Aile Hukuku", *Türkiyat Araştırma Dergisi*, Sayı:33

Mert, Osman, Bozkırlı, Kürşad. Ç., (2015), "Orhun Yazıtlarında Boyları Bir Araya Getirme Çabaları", *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, Sayı:4/1, ss:1-15

Muhammedi, Zikrullah, (2013), "Dini İnanç ve Unsurların Malazgirt Zaferindeki Rolü", Tarih Dergisi, Sayı:58, Sayfa:1-23

Northouse, Peter G.,(2014), Liderlik Kuram Ve Uygulamalar, (Ed.Cengiz Şimşek),İzmir, Sürat Yayınları

Özkan Canbolat, Ela, Beraha, Aydın, Çeliksoy, Emine, Türker, Yücel, (2010), "Türk Liderlik Profili: Siyasi Liderlik Üzerine Bir Çalışma", Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi, Cilt:2, Sayı:2

Özkaynar, Kürşad, (2015), "Siyasi Partilerin 2011 ve 2015 Yılı Seçim Beyannamelerine Bakış: Bir Doküman İncelemesi ve İçerik Analizi Çalışması", Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Yıl: 3, Sayı: 17

Sönmez, Selami, (2006), "Milli Bir Lider Olarak Motivasyon Dehası Atatürk", Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, Erzurum, Sayı:31

Şahin, Ali, Taşpınar, Yasin, Eryeşil, Kemalettin, Örselli, Erhan, (2015), "Kamu Yönetiminde Liderlik: Yönetici ve Çalışanların Liderlik Algısı", Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler MYO Dergisi, Cilt:18, Sayı:2, ss.73-96

Taş, Sait, (2009), "Atatürk'ün Dönüşümcü Liderliği", SDU International Journal Of Technologic Sciences, Vol:1, No:2

Tekin, Mustafa, (2006), "Bir Sosyal Kontrol Aracı Olarak Ahilik Ve Toplumsal Dinamikleri", Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi,Cilt: 21, Sayı:21

Tengilimoğlu, Dilaver, (2005), "Kamu Ve Özel Sektör Örgütlerinde Liderlik Davranışı Özelliklerinin Belirlenmesine Yönelik Bir Alan Araştırması", Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, C.4., S.14 (1-16)

Uğurluoğlu, Özgür, Uğurluoğlu Aldoğan, Ece, Bilgin Demir, İpek, Ürek, Duygu, Özatkan, Yonca, (2017), "Sağlık Çalışanlarının Paternalistik Liderlik Algılarını Etkileyen Etmenler", Karamanoğlu Mehmetbey Ün., Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, Sayı:19(32)

Uğurlu, Serdar, Yılmaz, Kaan, (2011), "Türk Devlet Yönetme Geleneğinde Töre'den Örf'e Değişim", Turkish Studies - International

Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic,

Sayı: 6/2a

TDK Büyük Türkçe Sözlük, www.tdk.gov.tr Erişim Tarihi:

05.09.2017